

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Први издавач: Агенција за службене публикације Европске уније, Луксембург, 1996. година.

ISBN 92-827-4278-4

ECSC-ЕС-ЕАЕС, Брисел, Луксембург

(Репродукција је ауторизована уколико је извор наведен).

Сврха ових смерница које је саставила Агенција за јавно здравље и безбедност на раду у Луксембургу, је да помогне државама чланицама, управама и радним телима да испуне обавезу процене ризика која је садржана у Директиви 89/391/ЕЕЦ.

Саветодавна комисија за безбедност, хигијену и заштиту здравља на раду која је имала важну припрему ових смерница, сматра да он одражава праву слику договора свих заинтересованих страна.

Помоћ при изради процене ризика на раду је једна од мера из програма Уније која се бави безбедношћу, хигијеном и здрављем на раду (1996-2000)- ЦОМ(95) 282.

У В О Д

Овај документ намењен је државама чланицама да га користе или прилагоде по властитом нахођењу како би пружиле савете послодавцима, радницима и другим заинтересованим странама у решавању практичних аспеката примене захтева за процену ризика садржаног у Директиви Савета 89/391/ЕЕС (посебно у члановима 6.3(а) и 9.1(а), који говоре о увођењу мера за побољшање безбедности и здравља на раду. Документ описује стратегију за идентификацију опасности и контролу ризика која морају бити заснована на договору и сарадњи свих који раде на радном месту: послодавци, управе и радници или њихови представници сагласности с националним законима и праксом. Овај документ не може разматрати појединачне околности у свакој земљи чланице као и примену саме Директиве 89/391/ЕЕС. Стога препуштамо читаоцу да одлучи како ће најбоље применити овај документ с обзиром на његову властиту националну законску подлогу.

Део А, Поглавље 1 овог документа даје смернице за спровођење процене ризика на раду. Описане су фазе којима ће се одредити начини уклањања опасности или начини примене контролних мера где су оне потребне. Овај документ упоређује свакодневне опасности с опасностима на раду како би се процена ризика на раду приказала у правом контексту. Није дужно узети садржај ових упутстава као методу за процену ризика. Сигурно постоји више методологија којима ће се постићи исти циљ.

У делу А, Поглавља 2 овог документа даје се упутство како да послодавци ангажују спољне службе које ће помоћи при процени ризика и како да буду сигурни да су услуге које су платили поуздане. Међутим, при расправи о овом проблему, желимо нагласити да ангазоване спољне службе нису замена за исправан однос према здрављу и безбедности која је законска обавеза послодавца.

Други део, Део Б овог документа нарочито се односи на мала и средња предузећа где могућности и знање могу бити ограничени. Документ даје упутство о томе шта земље чланице могу саветовати таквим предузећима, тј. како предузеће може само спровести процену ризика или како може ангажовати некога ко ће га саветовати.

Иако је суштина овог документа процена ризика, он ипак донекле разматра неке аспекте контроле опасности (risk management). То је неизбежно будући да је разграничење између процене

ризика и контроле опасности на раду у пракси често нејасно: сам чин процене ризика често резултује доношењем заштитних мера, а оне су у оквиру домена - контроле опасности. Такође, чест је случај да су они који су способни проценити ризик, у стању предложити одговарајуће контролне мере, али то не мора увек бити тако.

ДЕО А

ПРОЦЕНА РИЗИКА НА РАДУ - ОПШТИ ПРИСТУП

Прелиминарна примедба: Земље чланице могу користити или прилагодити ове смернице по властитом нахођењу како би оне биле у сугласности са националним законима или другим управним одредбама на њиховом подручју.

Поглавље 1

ПРИНЦИПИ И ОСНОВНА ПРАКСА ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА НА РАДУ

Преглед процене ризика

1. Дефиниције

1.1. Термини «ризик» и «опасност» немају увек исто значење у свим земљама чланицама Заједнице, а њихово значење није исто у различитим научним дисциплинама. У овом документу прихваћено је оно значење ових речи које је сврсисходно у контексту радног места.

1.2. Коришћене су следеће дефиниције:

(I) Опасност: Суштинско својство или способност нечега (нпр. радног материјала, опреме, метода рада или процедура) да потенцијално може узроковати повреду.

(II) Ризик: Вероватноћа да ће потенцијал за повреду бити остварен у условима коришћења и/или изложености, као и могући степен повреде.

(III) Процена ризика: Процес процењивања ризика по здравље и безбедност радника на радно месту и који се ризик јавља при појави опасности на радном месту.

2. Сврха процене ризика

2.1. На сваком радном месту послодавац има обавезу да се брине за безбедност и здравље радника и то у свим аспектима везаним уз рад. Сврха процене ризика је да омогући послодавцу да предузме мере за безбедност и здравље радника.

Ове мере укључују:

- спречавање професионалних опасности
- информисање радника
- обука радника
- организацију и спровођење потребних мера.

2.2. Иако сврха процене ризика укључује и спречавање професионалних опасности, што увек и мора бити циљ, често је тешко то спровести у пракси. Где није могуће сасвим уклонити опасност, треба је смањити и ставити под контролу. У некој даљој фази, као део поновљеног програма, такве ће

се опасности поново проценити, а њихово уклањање или барем смањење, биће можда омогућено у оквиру нових сазнања.

2.3. Процена ризика треба да буде садржајна и примењена тако да помогне послодавцима или надлежним лицима да:

- препознају опасности на раду и процене ризике везане за те опасности како би се одредиле мере за заштиту здравља и безбедности запослених и других радника пазећи притом на законске прописе
- процене опасности како би се изабрала најприкладнија радна опрема, хемијске материје, сама опремљеност радног места и организација рада
- провере да ли су постојеће мере одговарајуће
- предузму оне радње које су неопходне након спровођења процене ризика
- покажу самима себи, надлежним државним органима, радницима и њиховим представницима да су сви фактори у вези с радом били размотрени као и да је донета одговарајућа процена о присутности опасности и мера потребних за очување здравља и безбедности
- се старају да превентивне мере као методе рада и производње које се примењују након спроведене процене ризика, представљају побољшање безбедности радника и бољу заштиту њиховог здравља.

2.4. У сагласности са горе изложеним, процену ризика на раду треба поновити увек када се појави било каква промена која може утицати на запажање опасности. Споменимо само неке промене: нове процедуре, нова опрема или материјали, промена у организацији рада, нове радне ситуације као што су нове радионице или други простори.

2.5. При било којој процени ризика, евентуалној елиминацији ризика или примени контролних мера, од битне је важности да се опасност не преноси, односно да решавањем једног проблема не створимо други. Нпр. од сумњиве користи било би постављање двоструких прозора за спречавање спољашње буке а да нисмо обезбедили адекватну вентилацију.

Од једнаке важности да се опасност не преноси у неки други простор, нпр. постављањем вентилације за издувне гасове тако да гасови стварају ризик у неком простору или јавној површини (у једној болници вентилација из мртвачнице излазила је испод прозора дечјег одељења).

2.6. У табели 1. приказан је дијаграм тока процедуре за процену ризика и уграђених елемената контроле ризика.

Табела 1

ДИЈАГРАМ ТОКА: ПРОЦЕНА И КОНТРОЛА РИЗИКА

1. Утврдити програм за процену ризика на раду
2. Структурна процена
Одлука о приступу (ситуациони/функционални/процесни/ток)
3. Скупљање података
Околина/послови/запослени/претходна искуства
4. Препознавање (анализа) опасности
5. Препознавање (анализа) лица изложених опасностима

	6. Препознавање (припрема) образаца изложености	
	7. Процењивање ризика	
	Вероватноћа штетности/озбиљност штетности у стварним околностима	
	Мере	Садашње мере
	неадекватне	адекватне
	8. Проналажење решења за елиминисање или контролу опасности	
мерама	9. Одређивање приоритетних радњи и одлучивање о контролним	
	10. Примена контролних мера	
	11. Процена начина евидентирања података	
	12. Ефикасност мера	
контроле)	13. Поновни приказ (у случају увођења промена или због периодичне	
	Процена још увек вреди	Ревизија потребна
	Даље радње нису потребне	
	14. Праћење програма процене ризика	
	Не	Има ли промена? Да
	Напомена: Садржај и опсег сваког од ових корака зависиће од услова на радном месту (нпр. броја радника, историја повреда, здравствених података, радних материјала, опреме, делатности, особина радног места и специфичних опасности).	

3. Кључни елементи процене ризика

3.1. Процена ризика је у суштини преиспитивање свих аспеката рада, а спроводи се како би се установили елементи који могу проузроковати повреду или штету како би се опасности уклониле и како би се увеле превентивне или заштитне мере које ће контролисати ризик (Види попис дат у Додатку 1А).

3.2. Процену ризика треба спровести уз консултацију и/или суделовање свих који се налазе на одређеном радном месту: послодавци, руководиоци и радници и/или њихови представници. Сви они могу допринети различитим фазама овог процеса.

3.3. Процена опасности укључује следеће кораке:

- препознавање опасности
- препознавање радника (или других) који потенцијално могу бити изложени тим опасностима
- процена одређеног ризика; она може бити квалитативна или квантитативна
- одлука о томе да ли је могуће елиминисати опасност
- одлука да ли је потребно предвидети додатне мере за спречавање или смањење опасности.

Ови су кораци детаљно размотрени у Поглављу 4, «Методологија».

3.4. Процена ризика треба да обухвати све опасности на раду које су релативно предвидиве. Опасности везане за дневне активности и везане за сам живот на активности нису предмет наше бриге осим ако се не нагомилавају (нпр. случај административног радника који се пореже на оштрим ивицама папира).

3.5. Процена ризика мора се спровести за сва радна места. Њих можемо грубо категорисати и то:

- фиксни објекти, нпр. установе, школе, фабрике
- радна места која подлежу променама, нпр. градилишта, пристаништа, бродоградилишта
- покретна радна места, нпр. привремена радна места за одржавање јавних послова обавезне посете и др.

Међутим, на сваком типу локације радних активности може:

- следити основни образац, као што је случај у радионици или на производној линији
- или се може мењати и развијати, нпр. на градилишту

Наравно, биће варијанти код оваквих екстремних случајева. Зато процена ризика мора бити осмишљена тако да прати различите радне активности.

3.6. Код релативно непроменљивих радних места као што су кацеларијске, инжењерске установе или конфекција, процена ризика може бити таква да:

- узима у обзир уобичајене околности
- не треба је понављати код сличних радних места
- треба је поновити ако се промене прилике, нпр. ако се уводи нова опрема за рад, методе или материјали, али и за потребе одржавања.

3.7. Код радних места где се ситуација и услови мењају, процена условљава такав приступ који ће узети у обзир те промене. Опасности се могу проценити генерички тако да се принципи за елиминацију и контролу примењују иако се радно место мења. Тако нпр. принципи подизања добре скеле важе за сва градилишта, земљорадници ће узети у обзир различита годишња доба и последице које оне имају на рад на отвореном простору, а перачи прозора ће се позабавити начинима безбедног приступа радном месту и др.

3.8. Процену ризика не треба да спроводе само послодавац или њихови представници већ она мора да укључи и запослене или њихове представнике. Њих треба консултовати у циљу саме процене, а и информисати о закључцима процене као и о подузетим превентивним мерама.

3.9. Joш један важан елемент који увек треба узети у обзир јесте и могућа присутност на радном месту запослених из других предузећа или неких других особа. Њихова присутност може бити сматрана опасношћу за њих саме, али и као елемент нове опасности за стално запослене у одређеним просторима, нпр. ангажовани радници другог послодавца можда ће довести своја возила на локацију где нису очекивана. Ти ће радници можда употребити неке изворе паљења/покретања за своју опрему за заваривање или ће можда руковати и спремати тешку опрему или друге материјале по пролазима што ће проузроковати потенцијалне опасности за запослене који тамо редовно раде и којима такве радње нису познате.

3.10. Исто тако, послодавци чији радници раде у другим предузећима; нпр. на одржавању, мораће да се старају за здравље и безбедност својих запослених док су они на тим радним местима. Ти ће послодавци морати спровести процену ризика укључујући интеракцију између својих запослених и радњи које они обављају као и оних радњи које обављају у одређеном предузећу. Њихова је дужност да обавесте кориснике тих простора и друге послодавце или њихове раднике о новоствореним опасностима и потребним превентивним мерама.

3.11. Посетиоци, нпр. ученици, јавне личности, пацијенти у болницама, купци у радњама, учесници у јавном саобраћају и др. заслужују посебну пажњу јер вероватно нису упознати с постојећим опасностима нити са мерама предострожности. То је разлог да многа предузећа имају одређена правила за посетиоце која ће им уручити у писаном облику приликом посете.

4.Методологија

1.1. Нема чврстих правила о томе како спровести процену ризика. Међутим, постоје два принципа која треба имати на уму при припреми процене ризика.

- Процена мора бити структурирана тако да обухвати све релевантне опасности и ризике (нпр.не смеју се занемарити послови као што је чишћење које се обавља изван уобичајеног радног времена, нити помоћни погони као што је нпр.компактирање отпада)
- Једном кад је опасност препозната, мора се применити основни принцип процене:питање је може ли се опасност у потпуности елиминисати, тј.да ли је уопште потребно да опасност постоји(нпр. може ли се проблем унутрашњег транспорта избећи тако да возила не користе само постојећу саобраћајницу унутар предузећа већ и ону на њеном спољном рубу)?

1.2. Неколико приступа (и њихових комбинација) процени опасности могу послужити врло добро ако ови садрже кључне елементе описане у члану 3.Приступци процени ризика на раду обично се заснивају на:

- Посматрању околине радног места (нпр.приступ, услови подних површина, безбедност машина, прашина и издувни гасови, температура, осветљење, бука итд.)
- Препознавање задатака који се морају обавити на радном месту (сви задаци морају бити описани како би могли бити укључени у процену ризика)
- Разматрање задатака обављених на радном месту (евалуација ризика за све поједине послове)
- Просматрање радног процеса (провера да процедуре следе упутства и обављају се како је предвиђено како не би искреле нове опасности)
- Посматрање облика рада (проценити изложеност опасности)
- Разматрање спољних фактора који могу утицати на радно место (нпр.временски услови за раднике који раде на отвореном)

- Проучавање психичких, социјалних и физичких фактора који могу допринети стресу на раду, њиховој међусобној интеракцији, интеракцији са факторима у предузећу и околини
- Разматрању организације одржавања сталних услова укључујући мере безбедности (нпр. да постоје системи за процену ризика при отварању нових погона, употреби нових материјала итд., како би се употпунили подаци о опасностима). Посматрања се могу упоредити са критеријумима за осигурање здравља и безбедности који се заснивају на:

(I) законским обавезама

(II) објављеним стандардима и упутствима, нпр. национални технички водич, договорена пракса, нивои професионалне изложености, стандарди појединих струковних удружења, упутства произвођача итд.

(III) принципима хијерархије за спречавање опасности

- Избегавање опасности
- Замена опасног с безопасним или мање опасним
- Борба против опасности на самом извору
- Примена колективних заштитних мера, а не индивидуалних (нпр. контрола изложености димним гасовима путем локалне издувне вентилације, а не употреба заштитних респиратора)
- Прилагођавање техничком напретку и новим сазнањима
- Брига за побољшање нивоа заштите

Ови су критеријуми посебно приказани у Табели 2

ТАБЕЛА 2
КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА
Законске обавезе
Објављени стандарди и упутства, нпр. национални технички водичи, стандардна пракса, нивои професионалне изложености, стандарди струковних удружења, упутства произвођача итд.,
<ul style="list-style-type: none"> • Принципи хијерархије за спречавање опасности • Избегавање опасности • Замена опасног са безопасним или мање опасним • Борба против опасности на самом извору • Примена колективних заштитних мера, а не појединачних заштитних мера нпр. респиратори • Прилагођавање техничком напретку и новим сазнањима • Брига за побољшање нивоа заштите.

Код неких сложених проблема или специфичних проблема ниске опасности/великих последица, опасности се може приступити математички како би се олакшало доношење одлука. То

је посебна активност коју даље не разматрамо у овом документу. Код већине радних места математичко изражавање прихватљивог ризика замењено је моделима добре уобичајене праксе које смо описали раније.

1.3. Који приступ процени ће се применити зависи од:

- Природе радног места (нпр.фиксни објекти, привремени)
- Типа процеса (нпр.понављање радње, променљиви процес, рад по потреби)
- Обављеном задатку (нпр.понављање, повремени рад као што је прерада једне одређене количине материјала, сезонска примена пестицида, висока опасност-нпр.на електро опреми, улаз у ограђене-затворене просторе)
- Техничкој сложености.

У неким случајевима могуће је покрити све опасности једном радњом. У другима, биће прикладније применити различите приступе на разним деловима радног места.

Тако нпр.у великој производној радионици са стандардизованом производњом, биће можда прикладно спровести процену ризика посебним разматрањем:

- Машина и механичких опасности, укључујући и оне који произилазе из компјутерски контролисане технологије
- Материјала за прераду или коришћење на машинама, нпр.специјалне легуре, расхладне течности итд.као и могуће ризике по здравље
- Општих параметара околине (нпр.температура, проветреност, влага, бука, осветљење)
- Приступа радном месту
- Употреба додатне/помоћне опреме, као што су машине за дизање, транспорт погона
- Специјалних процеса, нпр.каљење метала
- Безбедност од електричних инсталација
- Других радњи као што јечишћење, одржавање
- Психолошки, социјални и физички фактори који доприносе стресу на раду.

Додатне делатности, релевантне за одређену радионицу/погон, могу се проценити посебним разматрањем задатака који се обављају на укупном простору, нпр.прање прозора или расветних тела, избор нових постројења, обука новозапослених.

Већи део процене ризика у наведеном примеру био би вероватно заснован на посматрању радног процеса. Но, неки аспекти као што су компјутерски контролисана технологија или специјалне процедуре за чишћење и одржавање захтеваће пажљивији приступ заснован на утврђеним и примењеним процедурама.

1.4. У пракси, често је корисно сагледати процену ризика као процес који се обавља у више фаза од којих је свака помак према опасности коју је потребно идентификовати. На грубо, ове фазе се могу описати како следи:

- Укупна процена која раздваја опасност у две групе: у једној су добро познате опасности за које постоје контролне мере на самом радном месту, док су у другој оне опасности које захтевају детаљније разматрање.

- Процена оних опасности које захтевају детаљније разматрање. Ова фаза ће можда резултовати новим фазама ако је потребно применити префињеније мере за процену ризика код сложенијих ситуација. Ове фазе прогресивне процене описане су и чл. 4., 8. и даље.
- Битно је да се, без обзира који је приступ прихваћен, консултују они који раде на одређеном радном месту. Ово је потребно, да се обезбеди препознавање опасности.
- Не само из принципа и знања о опасностима, нпр. својства хемијских материја, опасних делова машина
- Већ и из практичног знања о условима рада и непожељним ефектима које је немогуће предвидети, нпр.у случају да група радника или један радник добију субакутне симптоме болести који ће захтевати истрагу о опасностима и тако допринети процени ризика.

1.5. Кад је потребно направити процену ризика на раду, најчешће је најбржи и најсигурнији начин уочавања појединости радног процеса, да се разговара са радницима који у том процесу суделују. Они ће знати редослед фаза процеса, и имали каквих пречица или начина да се обави тежак задатак и које мере предострожности они поштују. Послодавци би се требали побринути да онај ко обавља процену ризика, било да је то запослени у предузећу или спољни сарадник, разговара са радницима или људима из спољњег предузећа који у стварности обављају послове.

1.6. Радници такође могу усмерити пажњу на неке опасности које је због њихове природе тешко препознати. То су проблеми који проистичу из организације рада, устаљених образаца на раду које људи понекад узимају здраво за готово или подносе на уштрб властите удобности. Радници могу сматрати да начин на који им је неки посао представљен пребрзо, резултати ће бити стрес или можда ако се посао мора обављати тако да се радник мора истезати или радити у неспретној пози, такав рад може довести до акутних болова и повреде.

1.7. Укупна процена требала би:

- Где год је могуће препознати опасности које је могуће елиминисати
- У многим случајевима то се неће моћи постићи, али увек треба мислити на тај аспект
- Довршити анализу оних опасности за које није потребна никаква даљња радња (нпр. степеништа, ручни алати који су исправно пројектовани и подлежу нормалној употреби). Но, потребно је бити спреман препознати изузетне или посебне употребе. Нпр.ако је потребно преносити изразито тешке терете уз и низ степениште, или се рецимо ручни алати употребљавају за обраду камена, детаљнија процена опасности би била на месту.
- Препознати оне опасности које су добро познате и за које постоје лако препознатљиве и лако доступне контролне мере и
- Показати где је потребна протпунија процена и ако је потребно, боље технике.

1.8. Уколико су потребни додатни кораци за свеобухватнију процену ризика, они би требали садржати барем следеће:

1. Препознавање опасности у свим аспектима рада
2. Препознавање свих особа које би могле бити изложене опасностима, укључујући и групе особа посебно изложене опасности

3. процену ризика узимајући у обзир поузданост и адекватност постојећих мера или мера предострожности
4. одлуку о томе које нове мере треба увести да би опасности биле елиминисане или смањене, имајући у виду праксу као добар показатељ
5. приоритетне мере предострожности које треба усвојити

Све наведено разматраћемо мало подробније.

1. Препознавање опасности у свим аспектима рада

Овоме треба приступити:

(а) консултовањем и суделовањем радника и/или њихових представника како би смо добили њихов увид у опасности и непожељне учинке

(б) системским испитивањем свих аспеката рада, тј.:

- Посматрањем свега што се заиста догађа на радном месту или за време радне активности (стварна пракса може одступати од описа у приручнику). Ситуација на раду треба да обухвата нове инсталације, покретање и заустављање, уобичајене активности, одржавање, чишћење, као и предвидиве хитне ситуације
- Узимањем у обзир не рутинских повремених радњи (нпр. одржавање, утовар, истовар, узорковање, промене у производним циклусима)
- Узимањем у обзир непланираних, али предвидивих догађаја као што су прекиди радне активности

(ц) препознавањем оних аспеката рада који су потенцијално штетни (опасност), фокусирањем на оне аспекте који произилазе из радне активности; (попис примарних опасности на раду приказан је у Додатку 1А) и

(д) применом концепта ризика који узима у обзир не само различите опасности на нашем попису, већ и како се радници носе с тим опасностима за време рада и како они утичу на ниво опасности.

2. Препознавање свих оних који би могли бити изложени опасностима, укључујући групе особа посебно изложених опасностима (види Додатак 2А)

Како бисмо то учинили:

- Треба узети у обзир раднике у директној или индиректној интеракцији са опасностима, нпр. радник који боји неку површину директно је изложен средствима за растварање, док су други радници у близини нехотице, односно непосредно изложени
- Посебну пажњу треба обратити групама радника који су евентуално изложени повећаним опасностима (Додатак 2А)

3. Процена ризика с обзиром на поузданост и доступност постојећих превентивних мера или мера предострожности

Ово може:

- Бити, сједне стране, врло директан процес заснован на запажању и без потребе за неким посебним вештинама или сложеним техникама. ово ће бити случај код

радних места с ниским нивоом опасности, где су опасности добро познате, лако препознатљиве, а мере контроле лако доступне

- Пружити, с друге стране, основу за потпуни извештај о здравственим и безбедоносним питањима помоћу техника као што је нпр. квантитативна процена ризика, код нпр. сложених процеса као што су велика хемијска постројења
- Падати негде између горње две крајности. За очекивање да ће ово бити случај кад није могуће препознати опасности и проценити опасности без професионалног знања, помоћи и савета. Ово се може појавити код сложенијих процеса и технологија или опасности као што су опасности по здравље које нису лако уочљиве те могу захтевати анализу и мерења.

Корисно је размотрити могући опсег штете од неког ученог ризика као опсег последица као што су:

- Мања штета
- Инцидент без повреде
- Мања повреда (модрица, раздеротина)
- озбиљна повреда (фрактура, ампутација, хронична болест)
- Смрт
- Случај вишеструке смртности

И вероватноћа могуће штете се може појавити у следећем низу могућности:

- Невероватна
- Могућа (али не врло)
- Могућа
- Неизбежна (у одређеном временском раздобљу)

4. Одлука о увођењу нових мера (ако је потребно) за смањење опасности, узимајући добру праксу као смерницу

Циљ овог корака је да се осигура заштита радника како захтева Заједница и национални законски прописи. Табела 3 сумира закључке које можемо очекивати као и радње које би могле следити. Поента је да какве год се превентивне мере предузму, оне би требале побољшати ниво заштите радника на пољу безбедности и здравља.

Где је могуће, од посебне је важности да се одлуке овог типа донесу у фази пројектовања или набавке нових процеса, погона, производа и процедура.

Наравно, и даље ће бити од важности да инспекција, ревизија или други системи надзора осигурају да се мере предострожности исправно примењују и одржавају; Али то је проблем уређивања опасности и стога изван домета овог приручника.

5. Приоритети при усвајању мера предострожности

Врло је битно да се радње везане за уклањање опасности сматрају приоритетима. Приоритет се мора одредити на основу озбиљности опасности, могућим последицама инцидената, броју људи који могу страдати као и времену потребном за предузимање превентивних мера.

Неки се проблеми не могу одмах решити. Можда ће програм израде пропиритета прво укључити не кораке који су оствариви у кратком року као део прогресивног програма за уклањање опасности, а који ће бити спроведен на дужи рок.

5. Радње које произилазе из прооцене ризика на раду

5.1. Закључци процене ризика на раду требају препознати:

- Да ли је опасност под адекватном контролом
- Ако није, које су опције за смањење опасности
- Приоритети
- Да ли је могуће предузети кораке за побољшање нивоа заштите радника с обзиром на здравље и безбедност
- Друге особе које могу бити угрожене

Ове тачке разматрају се у следећим поглављима.

ТАБЕЛА 3

РАДЊА КОЈА СЛЕДИ НАКОН ДОНЕСЕНИХ ЗАКЉУЧАКА У ВЕЗИ СА ОПАСНОШЋУ

ЗАКЉУЧЦИ	РАДЊА
Опасности тренутно безначајне и колико се може предвидети, неће се повећавати у будућности	Закључи процену. Даље мере нису потребне
Опасности су под прихватљивом контролом, тј. у складу са стандардом Заједнице или националним стандардом	Побољшај заштиту ако је могуће, доврши процену. Одржавање стандарда је ствар односа са послодавцем
Опасности су тренутно под контролом али могле би се увећати у будућности или би системи контроле могли престати деловати односно бити погрешно употребљени	Одреди мере опреза како би се побољшала заштита, одржавај, тј. уклони или контролиши и сведи на најмању могућу меру било какве могућности да дође до веће изложености. Одреди додатне мере контроле за случај да се догоди ситуација високе опасности, упркос мерама опреза.
Опасност је присутна, али нема доказа да ће проузроковати болест или повреду	Упореди постојеће мере са стандардима добре праксе. Уколико је поређење неповољно, одреди шта је потребно учинити да се побољшају превентивне и заштитне мере.
Опасности су адекватно контролисане, али нису у складу са општим принципима изложеним у члану 6.2 Директиве 89/391 ЕЕЦ	Уколико ризик или модификује режим контроле опасности како би овај био у складу са наведеним принципима, а узимајући добру праксу као водиљу.
Опасности су високе и неопходно их је ставити под контролу	Одреди и примени тренутно потребне мере за превенцију и контролу изложености опасности (размотри потребу заустављања процеса). Процени дугорочне мере

Нема доказа да опасност постоји	Настави тражити додатне информације колико год је то потребно док не будеш у стању доћи до неког од описаних закључака. У међувремену примени принципе за добро професионално здравље и безбедност како би се изложеност смањила на најмању могућу меру
---------------------------------	---

Адекватни надзор

5.2. Процена о томе јесу ли препознате опасности под адекватним надзором биће учињена упоређењем с критеријумима описаним у тачки 4.2 и Табели2. Може се догодити да понекад нема објављених стандарда којима бисмо се користили за процену У том случају процена се мора заснивати на примени основних принципа за смањење опасности по здравље и безбедност како би се побољшала заштита радника.

Опције за смањење опасности

5.3. Прва опција коју би требало размотрити је уклањање опасности. Нпр.прозори на високим зградама могу се пројектовати тако да се чисте изнутра радије него на потенцијално опасан начин извана. Међутим, док се опција уклањања опасности увек мора разматрати, у многим је ситуацијама она неизводљива јер су опасност и ризик од те опасности интегрални део радног процеса или делатности.

5.4. Понекад је могуће заменити машину или материјал или неки други елемент који узрокује опасност неком алтернативом. Нпр. можда је могуће заменити хлорисане течности за чишћење неком нетоксичном методом или барем мање токсичним материјалом. Међутим, кад се размишља о супстанцији, потребно је утврдити да ли је она прикладна.

5.5. Тамо где постоје друге опције, као што су нпр. различити системи заштите машина или заштитна одећа за раднике на отвореном, њиховре релативне предности треба одредити и проценити. Треба одредити које ће се мере предузети, и ако је потребно, коју заштитну опрему треба одабрати. Раднике треба подстицати да допринесу овом процесу како би њихово искуство потврдило ефикасност доступних контролних мера. Они ће вероватно знати где је у пракси тешко користити штитник, односно како треба побољшати његов дизајн, или зашто фиксна локална издувна вентилација није довољна за контролу издувних гасова при неким њиховим пословима. Једнако тако врло је важно да радници суделују при избору опреме за личну заштиту на раду. Послодавац ће се побринути да је та опрема адекватна за обављање неког посла, тј.да опрема има такве особине да пружа заштиту за коју је намењена, као и да су радници прошли одговарајућу обуку за одржавање и уопштебу опреме. Нпр.можемо се запитати да ли су заштитне наочаре довољно чврсте да издрже ударе летећих честица, да ли је филтер на респиратору исправно одабран за одређене врсте прашине и издувних гасова којима је радник изложен. Што се радника тиче, они би морали допринети решавању проблема избора опреме за личну заштиту на раду тако што ће рећи да ли је опрема одговарајуће величине, омета ли их у раду или да ли евентуално узрокује нове ризике, као и да ли им је након извесног времена тешко радити са опремом.

Приоритет

5.6. У члану 4.9.5 већ смо споменули потребу да се приоритети за акцију пажљиво размотре. Избор и примена приоритета биће уско везани са другим аспектима управљања опасношћу.

Побољшање заштите радника

5.7. Чак и кад је контрола опасности у складу са објављеним стандардима, могуће је, а и послодавци ће тако одлучити, побољшати заштиту здравља и безбедности радника. Нпр. тамо где је изложеност буци нижа од устаљене граничне вредности, а ова се може и више смањити применом познатих техника.

Други радници

5.8. Понекад неки ће закључци процене ризика иако у виду спољне раднике који долазе у предузеће да обаве свој посао и тако могу бити изложени ризику на радном месту. Послодавац ће уредити да послодавац тих спољних радника обавести своје запослене о могућим ризицима, заштитним мерама које морају спровести и заштитној опреми коју ће користити.

6. Организација процене ризика

Обавезе послодавца

6.1. Послодавци би се требали пажљиво припремити да испуне своју обавезу процене ризика и донесу потребне мере које ће гарантовати безбедност и заштиту здравља радника. Препоручује се да то учине доношењем, применом и праћењем плана акције која ће уклонити или контролисати опасност.

6.2. План акције треба да укључи:

- Наручивање, организацију и координацију процене
- Одређивање компетентних људи који ће обавити процену
- Консултовање са представницима радника о томе ко је одређен да обави процену
- Пружање потребних информација, обуке, ресурса и подршке процењивачима који су и сами запослени у предузећу
- Осигурање адекватне координације између појединих процењивача (где је то релевантно)
- Укључивање управе и охрабривање радника да сарађују
- Одређивање аранжмана за критички осврт, односно ревизију процене ризика
- Бригу да превентивне и заштитне мере узму у обзир резултате процене
- Праћење заштитних и превентивних мера како би се утврдила и одржала њихова ефикасност
- Информисање радника и/или њихових представника о резултатима процене и уведеним мерама.

7. Избор особа за процену ризика

7.1. У сваком предузећу коначну одлуку о томе ко ће обавити процену ризика донеће послодавац. Особе које ће обавити процену могу бити:

- Послодавац
- Запослени које су одредили послодавци
- Спољне службе

Стручност особа које ће обавити процену ризика

7.2. Без обзира ко ће обавити процену ризика на раду, од битне је важности да ли је та особа стручна да обави такав задатак.

7.3. Може се догодити да особа одређена за обављање процене ризика није стручна за цели распон задатака процене ризика. Нпр. квалификовани електроинжењер можда неће имати потребно знање и обученост да процени ризик неког сложеног хемијског процеса. Бито је да послодавци уоче ограничења у њиховом знању и вештини као и да по потреби ангажују и друге специјалисте који ће помоћи да се обави процена ризика.

7.4. У пракси, често ће бити нужно ангажовати групу стручњака из различитих подручја.

7.5. Особе које ће обавити процену ризика могу доказивати своју стручност уколико имају ове способности:

5. да разумеју општи приступ процени ризика.
6. да знају применити своја знања на одређено радно место и одређени задатак.

Ово ће захтевати:

- препознавање здравствених проблема и проблема безбедности (види члан 8.1)
 - процену и одређивање приоритетних радњи
 - предочавање могућих опција за уклањање или смањење опасности као и њихове релативне предности
 - евалуација ефикасности мера
 - промоција и ширење знања и праксе у вези са безбедносћу и здрављем.
7. да су у стању препознати ситуације у којима они сами неће моћи адекватно проценити опасност без помоћи и тражити такву помоћ

7.6. У случајевима где се траже квалификацијске технике процене ризика, особе које обављају процену морају бити добро упознате с применом сложене логичке анализе, симулације и квалификацијских техника (нарочито код инцидената ниске фреквентности/великих последица).

Однос између особа које обављају процену ризика и превентивних служби

7.7. Производ «процењивача ризика» је препознавање опасности које треба уклонити или смањити, као и начини превенције и приоритети при одређивању мера. Међутим, понекад се превенција опасности на раду сматра посебном функцијом, нпр. задаци које обављају службеници или инжењери безбедности чији задаци укључују инспекцију и ревизију радних места (види члан .11).

7.8. Послодавац ће одлучити како ће се обавити процена ризика као и превенција, контрола и праћење, у неким мањим предузећима биће практично да тај посао обави једна особа. У већим и сложенијим предузећима различити задаци биће подељени на више особа различите стручности и знања.

8. Потребна знања

8.1. Особе које ће обавити процену ризика на раду требају поседовати знања и/или информације о следећем:

- Опасности и ризици који су већ познати као и начини како се јављају
- Материјал, опрема и технологија који се користи на раду
- Радне процедуре и организације, као и интеракција радника са коришћеним материјалима
- Врста, вероватноћа, учесталост и трајање изложености ризицима. У неким случајевима биће потребна примена модерних и испитаних техника мерења
- Веза између изложености опасности и њиховог учинка
- Законски стандарди и прописи релевантни опасностима на одређеном радном месту
- Шта се сматра добром праксом за подручја која нису покривена специфичним законским стандардима.

8.2. Ако на једном радном месту раде запослени из разних предузећа, процењивач ће морати радити заједно и поделити податке о опасностима и мерама за очување здравља и безбедности како би се сви знали поставити према опасностима. Послодавац треба да се побрине и да олакша такву сарадњу.

9. Извори информација

Информације се могу прикупити из:

- Анализе радних активности којом че се предвидети могући инциденти (посебно где се користе квалитетније процене ризика)
- Консултације и/или сарадње радника и/или њихових представника
- Листе података или приручника које доставља произвођач или добављач
- База знања и искуства за неку активност, нпр. струковног удружења или стручњаци за здравље и безбедност
- Часописа и база података о здрављу и безбедности
- Смерница које дају компетентна национална тела или институти са подручја здравља, безбедности и хигијене на раду
- Података о несрећама и незгодама (укључујући податке о догађајима, нпр. када се већ догоди инцидент), епидемиолошких студија
- Писаних података о пракси на самој локацији, приручника или оперативних процедура
- Праћење података и мерења
- Анонимних података о здравственом надзору
- Релевантне научне и техничке литературе
- Стандарда установљених од стране европских или националних тела
- Минималних услова за сигурност и здравље на радном месту како је описано у Анексу 1 (радна места која се користе по први пут) и Анексу 2 (радна места која се већ користе) из Директиве 89/654/ЕЕЦ а која прописује минималне услове за безбедност и здравље на радном месту.

10. Евиденција података

10.1. Потребно је евидентирати резултате процене ризика на раду. Циљ је евидентирања да се подаци употребе као корисно средство. Подаци могу послужити као референтна тачка која илуструје да су све опасности процењене као и који су критеријуми притом коришћени; надаље, они налази који нису евидентирани, нису предмет бриге. Такође, биће потребно објаснити и зашто ти налази нису евидентирани. Подаци би морали показати:

- Да је програм процене ризика на раду спроведен и ефикасно обављен
- Како је програм обављен
- Посебне или неуобичајене опасности (нпр. ризици од инфекције на раду)
- Групе радника изложене одређеним опасностима (нпр. радници локалне службе који улазе у одводе или канализацију, радници на одржавању електричних водова, возачи дизалица итд.)
- Друге опасности
- Тамо где је прикладно, одлуке унутар процене ризика, и податке на којима се темеље као и одлуке ако не постоје објављени стандарди или смернице
- Објављене стандарде или смернице који су примењени при процени ризика (нпр. стандарди за заштиту машина)
- Препоруке за спровођење даљих мера које би смањиле опасност или побољшале заштиту
- Начин ревизије процене.

10.2. Документације о резултатима процене ризика треба укључити консултацију и сарадњу радника и/или њихових представника и биће им доступна као извор информација. Заинтересовани радници требају бити обавештени о резултатима свих процена које се односе на њихово радно место и о радњама које треба предузети као резултат процене.

10.3. Документација о резултатима процене треба такође бити доступна:

- Радницима које послодавац одреди да обављају посебну функцију заштите здравља и безбедности
- Представницима радника којима су поверене посебне одговорности за здравље и безбедност

11. Праћење ефикасности мера

11.1. Договори о планирању, организацији, праћењу и ревизији заштитних и превентивних мера требају да се обаве након процене ризика како би се осигурала и одржавала ефикасност тих мера а опасности адекватно контролисале.

11.2. Подаци који се добијају праћењем требали би се користити као информација при ревизији процене.

12. Ревизија процене

12.1. Процена ризика не би смела бити једнократна и никада не понављана радња. Процену треба по потреби ревидирати због низа разлога као што су:

8. Процена може проузроковати промене у радном процесу, нпр. замена неког хемијског агенса мање запаљивим или употреба других машинских алата. Спровођење тих промена треба да испита пре него што се промене учин. Међутим, након што се промене уведу, нови радни услови поново се морају проценити као би се виделе последице тих промена у пракси.
9. Мере пажње уведене да смањ опасност могу деловати на радни процес. Нпр. увођење дозволе за рад како би се обавио неки «врући посао» захтеваће уклањање запаљивих материјала или промену приступних путева као би се побољшала безбедност транспорта, а све то може имати одређених последица на локацији за складиштење материјала.
10. процена
 - можда неће више бити употребљива јер подаци на којима се она заснива престали би бити важећи
 - може се побољшати
 - треба се ажурирати и ревидирати
11. Превентивне и заштитне мере које су тренутно на снази нису доступне или прикладне, нпр. због нових сазнања у вези одређених контролних мера
12. Као резултат налаза истраге о некој несрећи или «блиском сусрету». Истрага о несрећама које су за последицу имале повреде или погоршања здравља може открити потребу за променом како би се спречиле такве несреће. Истрага о «блиским сусретима» може такође пружити важне информације о ризику и помоћи да се одреде мере потребне за смањење ризика.

12.2. «Блиски сусрети» укључујући инциденте и блиске опасности од несреће догађаји из којих се може извући врло много корисних информација о руизичним ситуацијама. Радници су ти који ће дати информације о догађајима кад нешто пође лоше али нема за последицу повреде људи или штете на добрима. Други термини као што су «инцидент без повреде» или «опасан догађај» понкад се користе како би изразили исту идеју, а дефиниције варирају у складу са циљевима: најчешће «блиски сусрет» се дефинише као несрећа без повреда. Чест је случај да након неке несреће или штете на производима, људи испричају како се иста ствар готово догодила у некој претходној ситуацији. Много је боље препознати те «блиске сусрете» и предузети кораке да се у потпуности спречи могућност несреће. Да би овакав приступ заживео, послодавци требају да створе праву климу на радном месту како би подстакли раднике да обавесте о тим инцидентима. Представници радника задужени за здравље и безбедност играју врло корисну улогу у том приступу. Они су канал за проток информација о «блиским Сусретима» и доприносе истрагама о узроцима као и препознавању исправне превентивне мере.

12.3. У већини случајева мудро је критички размотрити процену ризика у правилним временским размацима, зависно од природе опасности је и ниво промене који се може очекивати у некој делатности. Ово је без икаквих предрасуда наспрам било којих услова из Директива Савета које захтевају редовне ревизије процена.

АНЕКС 1А

УЗОРНИ ПРИМЕРИ СИТУАЦИЈА НА РАДУ И ДЕЛАТНОСТИ
КОЈЕ ЗАХТЕВАЈУ ПРОЦЕНУ РИЗИКА (ЧЛАН 4.3.)

(Ово је само списак који служи као илустрација и не одређује приоритете; то је ствар процене ризика на радном месту).

1. Коришћење радне опреме

- 1.1. Недовољно заштићени ротирајући или покретни делови који могу здробити, одрезати, убости, ударити, захватити или повући
- 1.2. Слободно кретање делова или материјала (падање, котрљање, клизање, превртање, летење, љуљање, обарање) који могу ударити радника
- 1.3. Кретање машина или возила
- 1.4. Опасност од пожара и експлозије (нпр. од трења, посуда под притиском)
- 1.5. Немогућност одступања с места

2. Радна пракса и карактеристике радног места

- 2.1. Опасне површине (оштри рубови, углови, шиљци, грубе површине, избочени делови)
- 2.2. Рад на висини
- 2.3. Задаци који захтева неспретно кретање или положај тела
- 2.4. Ограничен простор (нпр. рад између два фиксна дела)
- 2.5. Спотичање и клизање (мокре или клизаве површине, итд.)
- 2.6. Стабилност радног места
- 2.7. Последице ношења опреме за личну заштиту на раду на друге аспекте рада
- 2.8. Технике и методе рада
- 2.9. Улазак и рад у скученим просторима

3. Употреба електричне струје

- 3.1. Електрични прекидачи
- 3.2. Електричне инсталације, нпр. прстенасти водови, струјни кругови
- 3.3. Опрема на електрични погон, контроле, изолација
- 3.4. Употреба преносних електричних алата
- 3.5. Пожар или експлозија узрокована електричном струјом
- 3.6. Електрични водови изнад радне површине

4. Излагање материјама или отпацима опасним по здравље

- 4.1. Удисање, гутање и упијање путем коже материјала опасних по здравље (укључујући спрејеве за ваздух и разне честице)
- 4.2. Употреба запаљивих и експлозивних материјала
- 4.3. Недостатак кисеоника
- 4.4. Присуство корозивних материја

4.5. Реактивне/нестабилне материје

4.6. Присуство осетљивих материја

5. Излагање физичким агенсима

5.1. Излагање електромагнетној радијацији (топлоти, светлу, ренгенским зрацима, јонизирајућем зрачењу)

5.2. Излагање ласерима

5.3. Излагање буци, ултразвуку

5.4. Излагање механичким вибрацијама

5.5. Излагање врелим материјама/медијима

5.6. Излагање хладним материјама/медијима

5.7. Присутност течности под притиском (компримовани ваздух, пара, течности)

6. Излагање биолошким агенсима

6.1. Опасност од инфекције при руковању или ненамерном излагању микроорганизмима, егзо и ендо токсинима

6.2. Опасност од инфекције због ненамерног излагања микроорганизмима (нпр. легионела из мокрих торњева за хлађење)

6.3. Присутност алергена

7. Фактори околине и радна клима

7.1. Недостајућа или неприкладна осветљеност

7.2. Неприкладна контрола температуре/влаге/вентилације

7.3. Присуство загађивача

8. Интеракција радног места и људских фактора

8.1. Зависност система безбедности о потреби да прима и тачно процесира информације

8.2. Зависност о знању и способностима особља

8.3. Зависност о нормама понашања

8.4. Зависност о доброј комуникацији и иправним упутствима за свлађивање променљивих услова

8.5. Учинак предвидивих одступања од безбедних радних процедура

8.6. Прикладност опреме за личну заштиту на раду

8.7. Слаба мотивација да се задаци обављају на безбедан начин

8.8. Ергономски фактори, нпр. дизајн радног места да оно пристаје раднику

9. Психолошки фактори

9.1. Оптерећење посла (интензитет, монотонија)

9.2. Димензије радног места, нпр. клаустрофобија, рад у самоћи

9.3. Нејасноћа улоге и/или сукоб

9.4. Учествовање у процесу одлучивања које утиче на рад и задатке

9.5. Високи захтеви, ниска контрола рада

9.6. Реакције у опасним ситуацијама

10. Организација рада

- 10.1. Фактори условљени радним процесима (нпр. континуитет, систем смена, ноћни рад)
- 10.2. Ефикасни системи управљања и организација, планирање, праћење и контрола здравствених и безбедносних процеса
- 10.3. Одржавање опреме, укључујући и безбедносну опрему
- 10.4. Исправни начини деловања у случајевима несреће и опасности

11. Разни други фактори

- 11.1. Опасности које проузрокују друге особе, нпр. насиље према особљу на шалтерима, службеници обезбеђења, полиција, спортисти
- 11.2. Рад са животињама
- 11.3. Рад у просторима под притиском или без довољно притиска
- 11.4. Тешки временски услови
- 11.5. Поузданост software-а
- 11.6. Рад близу или под водом
- 11.7. Промељива радна места

ДОДАТАК 2А

РАДНИЦИ И ДРУГИ КОЈИ МОГУ БИТИ ИЗЛОЖЕНИ РИЗИКУ (ЧЛАН 4.8.2.)

- Радници у производњи, изради, дистрибуцији, продаји итд.
- Помоћно особље или особље за чишћење, одржавање, повремена радна снага
- Спољни послодавци
- Самозапослени
- Студенти, волонтери и практиканти
- Радници у канцеларијама и трговинама
- Посетиоци
- Службе за случај опасности
- Радници у лабораторијама.

РАДНИЦИ ИЗЛОЖЕНИ ПОВЕЋАНОЈ ОПАСНОСТИ

- Особље с неким видом инвалидности
- Млади и стари радници
- Труднице и дојиље
- Необучено или неискусно особље (нпр. новозапослени, сезонски или привремени радници)
- Особље које ради у тесним или слабо проветреним просторима
- Радници на одржавању
- Радници ослабљеног имунитета
- Радници слабијег здравља, нпр. бронхитичари
- Радници који узимају лекове који могу повећати њихову осетљивост на повреде.

ПОГЛАВЉЕ 2

ИЗБОР, УКЉУЧИВАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ СПОЉНИХ СЛУЖБИ КАО ШТО СУ ЗДРАВСТВЕНИ САВЕТНИЦИ И СТРУЧЊАЦИ ЗА БЕЗБЕДНОСТ СА СВРХОМ ДА СЕ ДОБИЈЕ ПРОЦЕНА РИЗИКА

1. Увод

1.1. Ово поглавље даје смернице о томе како сарађивати са спољним службама које ће дати стручњаке с подручја здравља и безбедности, како их бирати и шта се може од њих очекивати при процени ризика.

1.2. Директива 87/391/ЕЕС ставља одговорност за професионално здравље и безбедност на послодавца. Послодавци морају одредити раднике или затражити услуге спољних служби или особа које ће спровести радње везане уз превенцију и заштиту од професионалних опасности. Ако се послодавац одлучио обратити спољним службама, он није ослобођен одговорности на том пољу. Већ ће му службе помоћи да испуни своје одговорности. Ово се поглавље бави корацима које ће послодавац подузети како би најбоље искористио услуге спољних служби.

1.3. Већина је послодаваца повремено суочена са потребом да решава законски или технички сложене проблеме. Понекад се морају обратити спољним саветницима као што су нпр. рачуновође или адвокати, а можда и инжењерима или специјалистима за организацију. Саветници који ће обавити процену ризика важних за здравље и безбедност требају да имају сличан третман од стране послодавца. Имајући ово у виду, овај део даје следеће савете:

- када користити спољне службе или саветнике
- шта могу те спољне службе или саветници учинити
- како изабрати праве спољне службе или саветнике
- како проценити рад спољних служби или саветника

Спољне службе и саветници који могу спровести процену ризика разлику се по величини и способности као и по услугама које пружају. Нпр. нека су велика предузећа у власништву осигуравајућих завода, нека су независна предузећа, нека припадају универзитетима, одн. факултетима а неке се састоје од индивидуалних предузетника који раде код куће.

2. Када користити саветнике или друге спољне службе

2.1. У неким земљама чланицама постоје законски или административни прописи који захтевају коришћење спољних служби у неким специфичним околностима. У другим земљама чланицама послодавац може бирати хоће ли ове здатке поверити властитим људима или ће затражити услуге спољних служби тамо где се то сматра потребним. Спољне службе се обично користе у саветодавној функцији, а њихове активности биће координиране од стране лица које је послодавац одредио да се брину за здравље и безбедност.

2.2. Тамо где нема националних законских и административних прописа у вези с коришћењем спољних служби, земље чланице могу саветовати послодавце о питањима која морају размотрити кад ангажују спољне саветнике. Следеће ће можда бити од користи:

1. Послодавац би требао избегавати:

- обраћање за помоћ споља по питањима која могу бити решена у самом предузећу, тј. од стране самих запослених
- заташкавање недостатка основних знања, управљачких способности или надзорних способности у самом предузећу.

2. Као први корак, при одлучивању хоће ли затражити спољну помоћ, послодавац мора усвојити овај приступ:

- анализирати проблем колико је то могуће
- ако су се несреће или погоршање здравља понављали а немогуће их је објаснити, послодавац ће своју истрагу започети питањима: шта? када? где? ко? како? и зашто?
- ако постоји нејасноћа у вези с природом опасности или у вези с правим мерама које ће га уклонити, треба проучити цели распон саветодавног материјала и служби које стоје на располагању, а који су наведени у Делу А, Поглавље 1; ту су садржани одговори на многа питања послодавца
- размотрити има ли предузеће довољно знања и способности за решавање оваквих питања.

Може бити користи да се послодавац посаветује с другим телима као шта су струковна удружења које ће изнети своја гледишта и евентуално дати смернице о томе које спољне службе ангажовати за одређене проблеме.

3. Након што је послодавац размотрио тачке 1 и 2 често ће се одлучити за помоћ споља. Нпр. можда није изводљиво да се непосредно ангажују знање и способност за решавање свих питања здравља и безбедности која се могу појавити при процени ризика, нарочито код нове или сложене технологије.

- ангажовање саветника може бити добар начин да се скупи више знања и тако врло стручно реши неки специфични проблем
- можда је потребан нови приступ и независно мишљење
- можда у самом предузећу постоји разумевање, али не и могућност да се анализира неки сложени проблем и планира решење.

Ово може бити случај кад треба:

- проценити мање очигледне опасности, нпр. код сложених техничких система као што су компјутеризовани системи који могу и не морају укључивати људску интервенцију. Код таквих случајева, узроци опасности и/или везе међу узроцима, покретање, одвијање и учинци могу бити тешко препознатљиви и/или маскирани међусобно делујућим факторима
- проценити ризик неког слабо познатог проблема или опасности од ретких али потенцијално катастрофалних догађаја
- испитати fine детаље извесних опасности
- осмислити нове техничке мере за смањење опасности (нпр. опрема за контролу токсичних емисија, спречавање преноса буке или заштита опасних машина).

3. Избор спољних служби за процену ризика

3.1. Радници или њихови представници који имају специфичну одговорност за безбедност и здравље радника требали би учествовати или бити унапред обавештени од стране послодавца о избору спољних процењивача као и о њиховим налазима и препорукама. Општи услови о задацима тих процењивача обрађени су у Поглављу 1.

3.2. Као прво, савети специјалиста мораће бити прилично уопштени. Радећи на једног широј основи, специјалисти за здравље и безбедност можи ће препознати и проценити опасности по здравље и ризике од повреда. Они могу препоручити одређени тип система праћења као би се проценио будући рад или спроводити системске ревизије. Они би такође требали бити добро упознати с релевантним законским прописима и њиховом применом.

3.3. У ствари, подручје здравља и безбедности толико је опсежно и укључује толико научних, техничких и других дисциплина да је често потребан савет већег броја специјалиста, и то не само за различите опасности већ и за различите фазе процене.

3.4. За очекивање је да ће послодавци желети бити сигурни у компетентност и способност спољних служби или саветника које ангажују. Како ће то учинити зависиће нејвероватније од праксе у одређеној земљи чланици. Неке земље чланице дају сертификате о компетенцији или квалификацијама техничке оспособљености. У другим земљама чланицама послодавци морају се поуздати у понуђене техничке квалификације, чланство у струковним удружењима, специјализацију, доказ о искуству и репутацију.

4. Информисање спољних служби: спецификације

4.1. Да би спољне службе могле спровести свеукупну и ефикасну процену ризика, важно је да послодавац омогући адекватне и информативне податке.

Приступ који ће бити користан за давање упутстава може бити срочен како следи:

- прецизан опис проблема и зашто се проблем не може решавати унутар куће
- шта спољне службе требају учинити
- шта ће се рачунати као успешан резултат.

4.2. Уз то, да би спољне службе ефикасно обавиле задатак биће корисно ако упутства дају информације о следећем:

- информације о предузећу или предузетнику
- јасно дефинисане циљеве
- детаљан опис проблема с евентуалном проценом ризика и опасности
- унутрашње ресурсе који стоје на располагању стручњацима (укључујући лица одређена за контакт)
- смернице о прорачуну
- временски оквир
- одређену методу извештавања
- било какве посебне услове
- критеријуме за успех.

5. Процена да ли су спољне службе исправно обавиле процену ризика

Послодавац може системски проверити шта су спољне службе учиниле и испуњава ли то обавезу послодавца да спроведе процену ризика, тј. одговара ли процена ризика на нека важна питања, нпр:

- да ли су процењивачи поставили адекватна питања која су показала да су се ухватили у коштац с организацијом и опасностима?
- да ли су препоруке спроводљиве?
- да ли су препоруке јасне и прецизне?
- да ли је јасно зашто су дате управо такве препоруке?

6. Спровођење

Задатак је послодавца да се побрине да ли је процена ризика коју су припремили стручњаци адекватна и прикладна, да ли су и управа и запослени били укључени, као и да ли су превентивне мере и мере заштите спроведене.